

Հաշվետվություն

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի 2025 թվականի 1-ին եռամսյակում իրականացված միջոցառումների

Գիտական ուսումնասիրություններ

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող գիտական ուսումնասիրություններն ուղղված են «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի, «Խոր Վիրապ» և «Գոռավանի ավազուտներ» պետական արգելավայրերի բուսական և կենդանական աշխարհի գենոֆոնդի պահպանմանն ու նրանց էկոհամակարգերի ուսումնասիրմանը:

Առաջին եռամսյակի ընթացքում բոլոր աշխատանքները կատարվել են համաձայն 2025 թվականի աշխատանքային ծրագրերի և տարեկան միջոցառումների պլանի:

ա) Խոշոր կաթնասուն կենդանիների հաշվառում

Գիտական բաժնի կողմից շարունակվում են որոշ տեսակի ողնաշարավոր կենդանիների և գիշատիչ թռչունների (սև անգղ, սպիտակագլուխ անգղ, գիշանգղ, մորուքավոր անգղ, քարարծիվ) կենսաէկոլոգիական առանձնահատկությունների ուսումնասիրման և հաշվառման աշխատանքները:

Կենդանիների պոպուլացիային և միգրացիոն ուղիներին հետևելու համար Բնության համաշխարհային հիմնադրամի /WWF/ հետ համատեղ շարունակվում է տեսա և ֆոտոբռնիչների օգնությամբ կատարել կենդանական աշխարհի սեզոնային միգրացիայի և հաշվառման աշխատանքներ: Այդ նպատակով արգելոցի տարածքում տեղադրվել են 6 ֆոտոբռնիչներ: Այժմ տարածքում առկա է 30 ֆոտոբռնիչներ :

Հաշվետու եռամսյակում կենդանիների տարածվածության, տեսակային կազմի, քանակի, բնակության վայրերի, կենդանիների միգրացիոն ուղիների առկա վիճակի մոնիթորինգի տվյալների ստացման նպատակով հունվար և փետրվար ամիսներին ստուգվել են տեղամասերում առկա բոլոր ֆոտոթակարդները: Ստուգվում են 2-3 ամիս պարբերականությամբ, ինչը թույլ է տալիս հաշվարկել կենդանիների ֆիքսվելու հաճախականությունը կոնկրետ տարածքում: *(նկար 1)*

Նկար 1

Մոնիտորինգն իրականացվել է ֆոտոթակարդների և տեսանկարահանման կադրերի միջոցով:

Հաշվառված կենդանատեսակների թվաքանակը

Հ/Հ	Կենդանիների տեսակը	Քանակը	Տեղամաս
1	Կովկասյան ընձառյուծ	1	Կաքավաբերդի և Խոսրով
2	Բեզդարյան այծ	35	Խոսրով, Խաչաձոր և Կաքավաբերդ
3	Գորշ արջ	15	Խոսրով և Խաչաձոր
4	Գայլ	32	Խոսրով և Գառնի
5	Լուսան	6	Խոսրով և Կաքավաբերդ
6	Աղվես	18	Խոսրով, Խաչաձոր, Գառնի, Կաքավաբերդ
7	Նապաստակ	25	Խաչաձոր, Գառնի, Կաքավաբերդ

8	Անտառային կատու	1	Խոսրով
9	Փորսուղ	12	Գառնի
10	Քարակզաքիս	23	Գառնի և Կաքավաբերդ
11	Աքիս	14	Խաչաձոր
12	Վայրի խոզ	17	Խոսրով և Կաքավաբերդ

Հունվար և փետրվար ամիսների ընթացքում ֆոտոթակարդները կրկին նկարահանել են կովկասյան ընձառյուծին (Նկ. *Panthera pardus tulliana*): Դաշտային ուսումնասիրությունների ընթացքում արձանագրվել են գիշատչի կենսագործունեության հետքեր: Վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ ընձառյուծի արեալը հիմնականում ընդգրկում է պետական արգելոցի «Խոսրով» և «Կաքավաբերդ» տեղամասերը: Ընձառյուծը էկոհամակարգի անհրաժեշտ մասնակից է՝ պահպանելով ընձառյուծին պահպանում ենք նրա որս հանդիսացող կենդանատեսակները:

Նկար 1

Վատարվել է բեզորյան այծերի (*Capra aegagrus*) հաշվառում: Դիտարկումների համար ուսումնասիրվել են երկու տարածքներ՝ «Խոսրով» և «Խաչաձոր» տեղամասերը:

Նկար 2

Վայրի խոզը հիմնականում նկատվել է լայնատերև անտառում: Համեմատական ցուցանիշներ անցկացնելով նախորդ տարիների հետ վայրի խոզերի պոպուլացիայում դիտվում է աճի միտում:

Դաշտային ուսումնասիրությունների ընթացքում լուսան արձանագրվել է պետական արգելոցի Խոսրով և Խաչաձոր տեղամասերում:

Նկար 4

բ) Գիշատիչ թռչունների թվաքանակի և տեսակային կազմի որոշում

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում շարունակվում են գիշատիչ թռչունների որոշ տեսակների (սև անգղ, սպիտակագլուխ անգղ, գիշանգղ, մորուքավոր անգղ, քարարծիվ) ուսումնասիրությունները: Աշխատանքներն իրականացվում են Գերմանիայի բնության պահպանության միության հայաստանյան մասնաճյուղի հետ համատեղ գիշատիչ թռչնատեսակների բնադրման վայրերի ուսումնասիրության ծրագրի շրջանակներում: Բների գրանցումն իրականացվում է կանոնավոր շրջայցերի ժամանակ, որի ընթացքում ստուգվում են հին բները և գրանցվում են նոր հայտնաբերվածները:

Ուսումնասիրությունները կատարվել են պետական արգելոցի «Խոսրով» և «Կաքավաբերդ» տեղամասերում: Արձանագրվել են սև անգղի (*Aegypius monachus*), սպիտակագլուխ անգղի (*Gyps fulvus*), մորուքավոր անգղի (*Gypaetus barbatus*) և քարարծիվ, գիշանգղի (*Neophron percnopterus*) գործող բներ: 2-րդ եռամսյակում շարունակվելու են դրանց պոպուլացիայի, վարքի և առանձնահատկությունների ուսումնասիրություններն ու դիտարկումները:

գ) Սողունների որոշ տեսակների տարածվածության և դրանց քարտեզագրման աշխատանքների իրականացում

Աշխատանքները պլանավորվում են իրականացնել 2-րդ և 3-րդ եռամսյակներում:

դ) Վեղի և Խոսրով գետերի ձկնատեսակների ուսումնասիրում (կարմրախայտ, քուռի բեղու)

Գիտական բաժնի կողմից շարունակվում են ուսումնասիրվել Վեղի գետի ձկնապաշարների նվազման հիմնական պատճառները: Վեղի գետում առկա են բազմաթիվ արհեստական եղանակով առաջացած ջրվեժներ, որոնք խոչընդոտում են ձկների սեզոնային միգրացիային:

Վեղի գետի վրա կառուցված ջրընդունիչ ամբարտակները խոչընդոտ են հանդիսանում ձկների տեղաշարժի համար, որոնք հանդիսանում են նվազեցման հիմնական պատճառներից մեկը, որոնց վերաբերյալ բազմիցս ահազանգվել է:

ե) Հավաքված բուսատեսակների (հերբարիումների) գույքագրում, տեսակային կազմի որոշում և քարտադարանի ստեղծում

Բուսաբանական բաժնում շարունակվում է հերբարիումների գույքագրման, կարման և համարակալման աշխատանքները:

Կովկասի բնության հիմնադրամի, Ա. Թախտաջյանի անվան բուսաբանության ինստիտուտի և Շրջակա միջավայրի նախարարության միջև համագործակցությամբ մեկնարկած ԲՀՊՏ-ներում բույսերի մոնիթորինգի հնգամյա ծրագրի շրջանակում «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցում 2-րդ եռամսյակում կմեկնարկվեն ծրագրի աշխատանքները:

զ) Պետական արգելոցի թանգարանի և գիտական լաբորատորիայի աշխատանքների կազմակերպում և իրականացում

Թանգարանային ցուցանմուշների պահպանման և պատշաճ ցուցադրման նպատակով կատարվել են ավտահանման աշխատանքներ:

Առաջին եռամսյակում «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի թանգարանն ունեցել է 350 այցելու:

Էկոլոգիական կրթության ու դաստիարակության նպատակով հաշվետու եռամսյակում իրականացվել է 5 էկոկրթական միջոցառում / Արարատ գյուղի թիվ 2 միջնակարգ դպրոց, Արարատ գյուղի Վ. Սարգսյան անվան թիվ 1 միջ. դպրոց, Վեդու թիվ 1 և թիվ 2 հիմնական դպրոցներ/, որի արդյունքում 100 դպրոցականների

համար կազմակերպվել են բնապահպանական թեմաներով սեմինար-քննարկումներ, իսկ գիտելիքների ամրապնդման նպատակով՝ թեմատիկ խաղեր (խաչբառ, հանելուկ և այլն):

Էկոզբոսաշրջության կազմակերպման և զարգացման աշխատանքներ

Էկոզբոսաշրջության զարգացմանն ուղղված միջոցառումներն ու աշխատանքները կատարվել են համաձայն 2025 թվականի տարեկան աշխատանքային ծրագրի:

Հաշվետու ժամանակահատվածի ընթացքում զբոսաշրջային այցեր իրականացվել են «Խոսրովի անտառ» արգելոցի «Գառնի» և «Խոսրով» տեղամասերում գտնվող երթուղիներով: Այցելուների անվտանգության և արգելոցային ռեժիմի առանձնահատկություններով պայմանավորված «Կաքավաբերդ» տեղամասի որոշ երթուղիները փակ են այցելությունների համար:

Այցելուների անվտանգությամբ և արգելոցային ռեժիմով պայմանավորված՝ քայլարշավային երթուղիները պատշաճ կերպով վերահսկվում են, կազմակերպվում են աղբահանության աշխատանքներ, այցերը կանոնակարգվում են բնական էկոհամակարգերի վրա զբոսաշրջության հնարավոր ազդեցության բացառման նպատակով:

Հաշվետու ժամանակահատվածի ընթացքում համագործակցության շրջանակներում իրականացվել են զբոսաշրջային այցեր ինչպես նոր, այնպես էլ հին գործընկեր կազմակերպությունների հետ համատեղ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցն ունեցել է 158 այցելու: